

DIMITRIE CUCLIN

TEORIA NEMURIRII

Cuprins

Prefață	9
I. – Puterea credinței sau a sentimentului nemuririi la cei vechi a fost cel puțin un simptom semnificativ al realității acesteia.....	12
II. – Religia, filozofia, știința, și-au însușit, în diferite aspecte, tema nemuririi.....	14
III. – Caracterul complex și nedumeritor al problemei nemuririi...	17
IV. – Caracterul nesatisfăcător al definiției sufletului din punctul de vedere al actualei probleme	18
V. – Necesitatea ipotezei unei forțe animice superioare sufletului și cu însușiri proprii de ființă, nemuritoare, universală	20
VI. – Chestiunea naturii și nemuririi sufletului, spiritului, așa cum s-a tratat până acuma nu privește problema în sine a nemuririi	24
VII. – Credința în spectre e simptomul realității unui eu depășind cadrul vieții noastre normale cosmice	26
VIII. – Prin transmisibilitate și socializare animică, omenirea formează o unitate de familii. Insubstanțialitatea forței animice....	28
IX. – Ipoteza fluidității forței animice nu prezintă interes în chestie	33
X. – Om, omenire, supraom, univers, și lipsa de interes a ipotezei substanțialității ființei acestuia.....	34
XI. – Problemele armoniei și unității universale a ființei	39
XII. – Lipsa de importanța a problemei naturii eului	40
XIII. – Eul, inerență a ființei, și căruia îi putem studia doar proprietățile, contrar sufletului, nu evoluează ci cuprinde și realitățile și potențialitățile sufletului, și e un armonic al unui sistem ierarhic, universal și etern	41
XIV. – Suflet, forță animică, și eu în confruntare.....	45
XV. – Filozofia rezolvă problema ființei în abstract	47
XVI. – Știința rămâne în urma filozofiei, înglodindu-se în terenul	

material, steril	50
XVII. – Inutilitatea, pentru filozofie, a științei limitate pe un teren de pe care tot va avea să se rezolve în metafizic	53
XVIII. – Chestiunea temporarității sau nemuririi trupului, sufletului, spiritului și a vieții lor, e zadarnică.....	54
XIX. – Un concurs al științei muzicale: Funcțiunea, singura realitate vitală.....	55
XX. – Funcțiunea în univers	59
XXI. – Fazele funcțiunii: cosmică și potențială. Asemănarea sistemului muzical cu sistemul universal. Ipoteza neantului infrapotențial. Înglobarea sistemului nostru funcțional în sistemul funcțional al ființei universale	62
XXII. – Funcțiunea, unicul, veritabilul obiect al științei	68
XXIII. – Valoarea morală a revelației adevărului funcțional	71
XXIV. – Eul, regulator al destinului funcțiunilor circumstantializate	74
XXV. – Autoamplificarea domenală și ascensiunea eului, în raport cu eul universal	78
XXVI. – Permanența procesului de creațiune universală	86
XXVII. – Forța morală, mai presus decât chiar existența universală	89
XXVIII. – Mecanismul creațiunii. Ziua și noaptea funcțională	92
XXIX. – Unirea dintre vii și morți.....	96
XXX. – Emisferele: a) potențial și b) infrapotențial sunt ziua și noaptea universului abstract.....	98
Apendice	104
Notă asupra ediției din 1990	112

I. – Puterea credinței sau a sentimentului nemuririi la cei vechi a fost cel puțin un simptom semnificativ al realității acesteia

Grecii vechi, uimiți de tăria cu care locuitorii de pe atunci ai Daciei credeau în nemurire, îi numeau „nemuritori“. Și nu o făceau în ironie, deși scepticismul lua la ei o formă acută generalizată; nu, pentru că uimirea lor era sinceră. Uimirea lor nici nu putea să nu fie sinceră, strașnici dialecticieni cum erau. Căci ei, care poate nu mai credeau cu tot dinadinsul în nemurirea chiar a zeilor, trebuiau, cu toată scuza având a fi cerută pentru impertinența ambițiunii unei astfel de dificile și pretențioase presupuneri, să-și fi zis: „Noi nu mai credem în nemurire, poate, unde *nu suntem, noi, nemuritori*. Aceia însă cred în nemurire atât de puternic; atât de deplin s-au identificat cu această idee a nemuririi că, în atâta convingere, nu se poate să nu fie realitate, cel puțin întrucât îi privește personal pe ei”.

O convingere absolută este, deci, manifestarea unei absolute realități; invers, lipsa unei convingeri proprii, într-o materie care scapă mijloacelor de investigație filozofice și științifice, denotă *lipsa în individul în cauză, iar nu neadevărul – realității referite*.²

Aceasta încă este filozofie, dar, pentru timpurile noastre, când principiul *îndoielii* e întronat în gradul superlativ în sistemul filozofic, admitem, e o filozofie a fi supusă circumspecțiunii părănd și ea a avea nevoie, pentru a se menține, de concursul unei apreciabile doze de misticism.

Totuși nu putem nega că pentru noi credința în nemurire a

---

² Convingerea este deci forța și chiar argumentul culminant. De aici se poate vedea nelegiuirea indivizilor care, pe cont propriu sau în solda unor nefaste clanuri politice, religioase, ori mascat patriotice, împlântă în masele umane naive, și ușor deturnare – convingeri false.

II. – Religia, filozofia, știința, și-au însușit, în diferite aspecte, tema nemuririi

Religia, politica, filozofia, știința, au luat chestiunea nemuririi în cercetare sau exploatare; de unde rezultă că ea e un important factor în sesizarea și guvernarea resorturilor omenești și că, oricare ar fi ideea, credința sau sentimentul propriu al agenților cercetători ori exploatare ai ei, ea are rădăcini adânci și poate mai misterioase decât ne-am închipui în primul moment, în destinul vital al omenirii. Încă o dată: simptom semnificativ.

Știm despre neamuri, indivizi, care au avut, ori au, *credința* în nemurire – printr-o religiozitate personală, dobândită, moștenită, tradițională, ori dictată; sau *sentimentul* nemuririi – printr-un misticism revelat, înnăscut sau comunicat. Puțini însă – dacă sunt – pot zice că au cunoașterea nemuririi. Dialectica lui Plato e uimitoare prin metoda, logica și perfecțiunea ei. Ea totuși ne rămâne ca un vast și strălucit poem al gândirii, în funcție de un fond, pare-se, *presupus* sau inconștient acceptat ! Ce au hotărât ultimele cercetări spiritiste? Ce s-a stabilit cel puțin în privința însușirii de pieritoare ori nemuritoare a ectoplasmiei? Ce este ființa noastră și ce rămâne – și în ce stadiu – din individualitatea și personalitatea ei, în această ectoplasmă?

Ne găsim, oricum, în prezența unui obiect de realitatea căruia omenirea a căutat să se convingă pe toate căile: religioase, filozofice, științifice, când nu i se va mai fi putut infiltra și revela prin contemplațiunea și extazul mistic. Marea eroare în etica acestui concurs general în cucerirea unui adevăr, ori spulberarea unui neadevăr, a fost însă și, din nenorocire, încă mai este, intoleranța, animozitatea, dintre grupurile respective: religiunea persecută știința și filozofia; acestea, cu excepția, în anumite cazuri, a filozofiei, neagă afirmațiile celei dintâi. E drept că religiunea *afirmă* numai, și nu are altă forță și argumentare decât

IV. – Caracterul nesatisfăcător al definiției sufletului din punctul de vedere al actualei probleme

Deocamdată, ni s-a zis că suntem un dualism de trup și suflet. De trup, că e o alcătuire de *substanțe*, evident, vitalizate, care, după moarte, se dezagreghează, pentru a intra ca elemente în alte alcătuirii, iarăși organice, poate, sau cel puțin în aparență, nevitalizate, inorganice, amorfe. El deci se *dezindividualizează*. Dar de suflet? Aici, dificultatea e enormă.

Ca rezultat armonic, și chiar *centru originator* de fenomene intelectuale, afective, volitive, el pare a fi condiționat de organizarea fiziologică a ființei noastre⁴.

La moartea noastră deci, întrucât știința, dacă are dreptate, pune fenomenele de inteligență, afect și voință pe seama unor organe materiale, sufletul are a urma soarta trupului: dezagregarea, rămânând cel mult în elementele-i măcar presupus ireductibile, atașat elementelor materiale simple respective. Și el, deci, se dezindividualizează.⁵

Până aici, putem admite principiul unei nemuriri, atât materiale, cât și vitale, *elementară*, a cărei posibilitate de unitate

---

⁴ Cel puțin, nu-i rolul psihologiei să ne-o spună, întrucât ea se mărginește la studierea fenomenelor de inteligență, afect și voință, al căror total îl numește suflet, fără să se întrebe dacă acest suflet reprezintă un caracter independent, de sine stătător, ori depinzător de ființa noastră, într-un fel oarecare, – ori material, ori imaterial, ori pieritor, ori veșnic. Acestea sunt probleme ale filozofiei, și oricât s-ar părea de bizar, chiar ale științei.

⁵ Această dezindividualizare nu are loc, fie în total, fie în parte, în cazul transmițerilor de material ori facultății sufletești din tată în fiu. Ereditatea asigură deci sufletului, cel puțin așa cum ni-l definește psihologia, posibilitatea unei permanentizări măcar relative.

VI. – Chestiunea naturii și nemuririi sufletului, spiritului, așa cum s-a tratat până acuma nu privește problema în sine a nemuririi

E drept că, științific, nu știm nimic asupra caracterului material ori imaterial al forței animice. Dar ar fi oare oportun și folositor să reedităm discuțiuni asupra inexistenței „spiritului“, asupra inexistenței materiei, asupra nemuririi spiritului sau a materiei și a presupuselor lor plăsmuiri? Aceste probleme, chiar rezolvate într-un sens sau altul, nu ating fondul chestiunii noastre, care privește, până acuma, forța animică pură, oricare i-ar fi doar terenurile de manifestare: spiritual, astral, sufletesc, material și oricare ar fi mecanismul exercitării și dozării influenței ei asupra acestor medii, distincte, ori simple variațiuni ale unuia și aceluiași mediu general.¹³

În multe ramuri știința face, sub ochii noștri, pași gigantici. Astfel, după ultimele rapoarte, sufletul, poate fără greșală de nume, a fost fotografiat: să sperăm că nu s-a făcut nici o altă eroare, în tehnica acestei operațiuni.¹⁴

Studiile asupra magnetismului sunt insuficiente – ca să nu supărăm pe unii – sau concludente – ca să fim plăcuți altora. Energia a fost explorată și explicată mai adânc, în unitatea universală. Timpul nu există, ci e o iluzie, datorită condițiunilor cosmice în care trăim, așa că, în anumite alte condițiuni, timpul dispărând și pentru noi, ne-am afla pentru cea mai formidabilă decepție a așteptărilor noastre în ideal și pentru cea mai mortală

---

¹³ Dar mai presus de toate să reținem bine că am intra acum în domeniul filozofiei pure, de dincolo de orizonturile științei.

¹⁴ Astfel această prezentare a sufletului – dacă suflet e în adevăr – confirmă credința vulgară despre suflet. El e deci material și deci, cu toată probitatea, supus morții. Nu este deci aici un loc pentru greutățile și soluția problemei noastre.

VII. – Credința în spectre e simptomul realității unui eu depășind cadrul vieții noastre normale cosmice

În tragedia *Perșii* de Eschyl, umbra lui Darius este evocată, vorbește – ca și când a fost într-una martoră la ce s-a întâmplat după moartea lui și la ce au hotărât pentru viitor Justiția și Destinul – și reintră în mormânt. Aceasta, natural, e o simplă înscenare. Ea e însă bazată pe anumite credințe care, adevărate ori nu în litera și materialitatea lor, sunt totuși *simptomatice*.¹⁵

Cum nici un simptom nu e posibil fără o cauză, simptomul de mai sus ridică – dacă nu o rezolvă – pe lângă problema nemuririi în general și a nemuririi, individuale, și problema *eului* și a nemuririi lui.

Ce-i eul nostru?

La prima considerație se identifică cu sufletul nostru, definit ca un rezultat armonic al experiențelor noastre pe terenurile: intelectual, afectiv, volitiv, și devenit, la rândul lui, centrul originator de noi amplificări de inteligență, simțire, voință și acțiune. Dacă această definiție este exactă și completă, atunci, eul nostru, identificat cu totalul elementelor ce compun sufletul nostru, se naște, trăiește, se dezvoltă, exclusiv în cadrul eredității și al vieții noastre pământești. În riguroasa logică a unei asemenea situații, eul, ca și sufletul, nu poate avea nici o cale de continuă și deplină perpetuare ca entitate independentă. Cum aceasta ar nimici caracterul de simptom semnificativ al vechilor credințe în spectre, ceea ce ar fi împotriva unei evidențe, rezultă că ipoteza nu poate fi reținută.

Totuși, eul are un destin distinct de acel al sufletului.

---

¹⁵ Ce groaznic ar fi ca o formă a ființei noastre să subziste în trupul mort și înmormântat sau cremat !

X. – Om, omenire, supraom, univers, și lipsa de interes a ipotezei substanțialității ființei acestuia

Toate lucrurile conținute în Shakespeare și Beethoven sunt sau vor fi sesizabile? La un răspuns afirmativ, s-ar opune însuși principiul personalității elementelor, organismului și organicității în constituția individuală precum și principiul variațiunii infinite, la baza creațiunii universale.²⁴

Dar *toate* acțiunile noastre sunt un produs al voinței și conștiinței noastre? Nu s-a întâmplat, în istoria omenirii ca acțiunile cele mai strălucite, individuale, colective și poate generale, să fie spontane și necugetate? Nu ni s-a întâmplat ca să ne dăm seama de câte un act al nostru – mai neobișnuit, sau chiar cât de neînsemnat, mult după ce l-am executat, și să ne mirăm și să ne minunăm ca de un act făcut de altcineva, și de care act ne-am fi socotit mai degrabă incapabili, adesea, în inferioritatea noastră vădită.²⁵

---

²⁴ Și numai pe baza acestui principiu ai infinitei variațiuni putem încă avea proba realității *ființei ultime*, de dincolo de ultimul reductibil, absurd, dar fără de care reductibilul nu poate fi nici conceput, necum creat, și o ființă ultimă fie măcar și astfel cum și cât poate acest ultim să intre în relativitatea *sferei* umane.

²⁵ Nu rareori s-a întâmplat câte unui artist ca luând, după un timp oarecare, contact cu vreuna din propriile sale lucrări, să rămână perplex în fața ei, să n-o mai recunoască nici s-o mai cunoască, să-i fie atât de străină încât să-i pară pe cât de neînțeleasă pe atât de urât, și numai după un studiu îndelungat, minuțios, penibil, să și-o poată în sfârșit *apropia* (nu, deci, întotdeauna, *reapropia*) și să și-o facă acceptabilă. Să se noteze că, presupusă cel puțin a lui, el era direct interesat în misterul acelei opere, ceea ce constituia mobilul destul de hotărâtor al întreprinderii sale cvasi-eroice de a dezveli cu prețul oricărui suferințe misterul acela. Ce să mai zicem însă de atitudinea probabilă a cunoscuților și chiar prietenilor lui, ca să nu mai vorbim de imensitatea restului omenirii, cel puțin de azi, care, nemaifiind

XI. – Problemele armoniei și unității universale a ființei

Reținem deci, din expunerea de până acum, că: 1) nu se poate ființă în izolare; 2) că începutul și sfârșitul ființei nu poate decât să fie tot ființă; 3) că ființele nu pot exista, trăi și crește decât socializate în sfere, ele însele socializate în sfere și mai vaste, circumscrise și înscrise în altele după același model, și așa mai departe; 4) că forța animică penetrând toate sferile ființei își are sursa într-o ființă universală, atotcuprinzătoare și, bineînțeles, cu toate însușirile pe care le-am recunoscut ființei în genere: intelect (conștiență), afect, voință, acțiune – fie și într-o formă oarecare, imposibil de cercetat, imposibil de conceput; 5) că oricare ar fi natura ființei universale, legile ei de armonizare și vitalizare care, prin fie și ipotetica forță animică, penetrează toată ființa, nu-și pot avea rațiunea și proveniența decât într-un teren al cărui caracter etern să nu se poată discuta ori contesta, adică, *insubstanțial*; și 6) că universalitatea unitate a ființei prin sferile și lanțurile de ființe individuale socializate, coordonate, este o inerență a ființei care nu se poate desface.²⁸

Unde este deci ordinea universalei armonii și unități a ființei și unde forța ei de infiltrare în sferile substanțiale ori abstracte ale ființei generale, manifeste?

---

²⁸ După cum principiul subdiviziunii scoate din unitatea elementară a oului un extrem de variat și complicat sistem vital, tot astfel și infinita diversitate pe care o prezintă viața universală este produsul subdiviziunii la infinit, într-un sistem armonic indezasociabil, a unei unități elementare, ce nu poate fi reală decât în abstract. Universul cosmic a ieșit deci dintr-un *vid virtual*; reductibilul la infinit, din ireductibilul metafizic. Unde este deci adevărul „adevărat“? Această constatare are o analogie frapantă cu afirmația biblică enunțând că Dumnezeu a făcut lumea din *nimic*.

XVII. – Inutilitatea, pentru filozofie, a științei limitate pe un teren de pe care tot va avea să se rezolve în metafizic

În general, toate științele sunt, filozofice, de un ajutor nu numai prețios, dar, în anumite cazuri, chiar necesar, hotărâtor. În chestiunea fundamentală însă, a nemuririi, încercând a-și căuta un termen de definire în știință, ea nu și-l găsește, cade învinsă și revine, bazată doar numai pe rațiune, ca și religiunea pe dogmă și misticismul pe extazul revelator, la imperativul misticismului și religiunii: dacă te simți slăbind, *nu mai cerceta*; ci, după cum te-ai mulțumit până acum, ca o eroină a înțelepciunii religioase și mistice, a *crede* numai și a *simți*, iată, *cunoaște*, de acum, după ce l-ai și argumentat, obiectul pe care-l simți și în care crezi. Cu atât mai mult cu cât, chiar dacă vei descoperi *natura*, spirituală, animică, magnetică, energetică, materială etc. a ființei și eului individual, uman, suprauman, universal, descoperirea-ți nu va afecta întru nimic fondul simțirii, credinței și cunoașterii tale; nu-l va putea nici micșora, nici confirma mai mult decât s-a confirmat deja pe el însuși în religiunea, misticismul și filozofia ta... și cu atât mai mult cu cât ultimul refugiu al științei fizice și matematice, ultima etapă chiar a ei, nu va putea fi decât invadarea ei în finala realitate, metafizică.

XIX. – Un concurs al științei muzicale: Funcțiunea, singura realitate vitală

Totuși, chiar cu evidența imposibilității științei în cazul respingerii absurdului miracol al rezolvării reductibilului fizic în metafizicul ireductibil – de a produce fapte conchizătoare, să schițăm o încercare încă nefăcută până acum, anume, una pe un teren cu caracter științific de ultima oră. Toate științele au fost puse la contribuția filozofiei afară, pare-se, de *știința muzicii*. Aici, probabil, cititorul nu și-ar putea reține un gest de surpriză. Muzica, după cum se știe îndeobște, este o artă. Arta e, prin definiție, diametral opusă științei. Totuși, arta muzicală, oricât de subiectivă este, în necesitatea ei vitală, guvernată – fie că le urmează, fie mai ales că le transgresează... aparent – de legi imuabile, cu caracter științific deci, și care sunt legile științei muzicale. În general, acest lucru este mai mult sau mai puțin ignorat. E drept că s-a condescins a se „acorda“ muzicii caracterul științific, întrucât ea e în dependența științei acustice... Adevărul este însă că știința muzicală este proprie, nu e în dependența științei acustice, nu are nimic comun cu această știință și *nu-i nici chiar în necesitatea elementului sonor*. Să ni se permită lămurirea acestui aparent paradox, menit să facă lumină definitivă în caracterul elementelor economiei muzicale, în raport cu elementele sistemului și vieții universale cosmice și metafizice.

Ce este un sunet muzical, de pildă *Do*, pentru știința acustică? un număr de vibrațiuni, rigid, același pentru eternitate. Ce este același sunet muzical *Do* pentru știința muzicii? – nimic decât un *purtător de funcțiuni*, de număr infinit, elemente aparținând unui miraculos și minunat *sistem*, sistemul *tonal* (un nume impropriu împrumutat aici de la *ton*, sunet), atât în compunerea lui, cât și în infinitele relațiuni posibile ale

XX. – Funcțiunea în univers

Ființa universală însăși poate îmbrăca orice aspect ori mai multe aspecte, înscrise, după cum aspectul trupesc al omului ar fi înscris în aspectul lui animic. Ea se poate revărsa, prin conductul unificatoarei forțe animice, rezolvându-se în noduri de interferență – ființe – în mediile – admise ca probabile – spirituale, astrale, magnetice, energetice, materiale, sau în toate aceste medii, trecătoare ori eterne, (nu importă), simultane ori succesive, – rigide ori transmutabile unul în altul... știința, să-i lăsăm creditul acesta, se va pronunța odată și odată, în toate aceste enigme secundare ca și în unificarea lor desăvârșită cu lumea metafizică. *Ființa universală și eternă însă rămâne, înainte de orice, ca și ființa științei și artei muzicale, o alcătuire de valori funcționale, insubstanțiale, în mișcare, constituindu-i un aspect funcțional vital fie în afară de universalul Sistem funcțional, încă și mai abstract (dacă se poate, adică, pe un alt plan, mai de fond, al abstracțiunii) decât dânsa, fie și chiar înscris în însuși acest Sistem funcțional universal; ceea ce tot știința va avea să stabilească, după ce-și va fi avansat activitatea, de pe domeniul fizic, în mod logic, normal și... natural, asupra domeniului în continuare, metafizic, după cum nu rareori se constată că uscatul înaintează, întinzându-se în detrimentul oceanului opac, pentru a scoate la lumină realitățile tănuite la fundul acestuia; întrucât și filozofia are o mare și tragică slăbiciune, aceea de a reduce infinitul la orizontul imposibil de transgresat omenesc, și de a proceda numai prin analogii de esență în reprezentarea obiectelor metafizice în înțelegerea umană, bazată pe o așezare cosmică.*

Domeniul muzicii este deci, prin comunitatea vieții, identic domeniului constituției și vieții ființei universale și prin altă notă comună care formează infinitatea de valori funcționale, în perfecțiunea absolută și nemișcată, a Sistemului, sau în